

به سوی مانیفست نو

تئودور آدورنو - ماکس هورکهایمر

ترجمانی امیر هوشنگ افشاری راد

به سوی مانیفیست نو / تئودور آدورنو، ماکس هور کهایمر / ترجمه‌ی امیر هوشنگ افتخاری‌راد /
 طراح گرافیک مجموعه: سیاوش تصاعدیان / لیتوگرافی: باختر / چاپ: دالاهو / چاپ اول:
 ۱۳۷۰ / تیراژ: ۷۰۰ نسخه / ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان / شابک: ۹۵۳-۶-۹۵۳-۲۲۹-۰ /
 حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است. / دفتر مرکزی:
 تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک
 ۲. تلفن: ۸۳۳۳ / کتابفروشی نشر چشمه کریم خان: تهران، خیابان کریم خان زند، نبش
 میرزای سبزی، ناره‌ی ۱ / تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶ / کتابفروشی نشر چشمه‌ی کورش: تهران،
 بزرگراه ستاره، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کورش، طبقه‌ی پنجم، واحد ۴ /
 تلفن: ۴۴۹۷۱۹۸۸ / خروجی: سرشمه‌ی آرن: تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرزادی،
 نرسیده به بزرگراه نیایش، خیابان افطمه، نبش خیابان فخارمقدم، مجتمع تجاری آرن، طبقه‌ی ۲ /
 تلفن: ۷۵۹۳۵۴۵۵ / کتابفروشی نش: سمه‌ی لیل: بابل، خیابان شریعتی، روبه‌روی شیرینی‌سرای
 بابل / تلفن: ۳۲۴۴۷۶۵۷۱ (۰۱۱) / کتابفروشی سرشمه‌ی پریس: تهران، پاسداران، نبش گلستان
 یکم، مجتمع پریس، طبقه ۲ / تلفن: ۹۱۰۰۱۲۵۸

سرشناسه: آدورنو، تئودور، دهلپو، ۱۹۶۹-۱۹۰۳ / Adorno, Theodor W /
 عنوان و نام پدیدآور: به سوی مانیفیست نو / تئودور آدورنو، ماکس هور کهایمر؛

ترجمه‌ی امیر هوشنگ افتخاری‌راد

مشخصات نشر: تهران: نشر چشمه، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۹۸ ص.

شابک: ۹۵۳-۶-۹۵۳-۲۲۹-۰ / ۹۷۸-۶۰۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: Towards new Manifesto, 2010

موضوع: کمونیسم

موضوع: Comunism

موضوع: مارکسیسم

موضوع: Marxism

شناسه‌ی افزوده: هور کهایمر، ماکس، ۱۹۷۳-۱۸۹۵ م.

شناسه‌ی افزوده: Horkheimer, Max

شناسه‌ی افزوده: افتخاری‌راد، امیر هوشنگ، ۱۳۵۰، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ / ۴۹ / HXV۲

رده‌بندی دیویی: ۵۲۲ / ۳۲۰

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۲۶۳۷۴۲۶

فهرست

یادداشت دبیر مجموعه

۷

توضیح مترجم

۱۱

مهای پر آدورنو و هورکهایمر

۱۳

نقش نظریه

۱۶

۲. وقت باغت آزادی

۲۱

۳. کار، وقت آزاد و آزادی

۳۱

۴. ایده‌ی ع بشر

۴۲

۵. الغای کاذب کار

۴۶

۶. انضمامی بودن سیاسی

۵۱

۷. نقد برهان

۵۵

۸. مفهوم پراتیک

۶۰

۹. نه به آرمان‌شهرباوری

۶۴

۱۰. تضاد امر سیاسی

۷۳

۱۱. فردگرایی

۷۹

۱۲. تغییر تاریخی در رابطه‌ی بین ایستایی و پویایی

۸۰

مؤخره‌ی مترجم فارسی: حاشیه‌ای بر نظریه و پراکسیس

۸۱

یادداشت دبیر مجموعه

تواند هر کتابی، حتی سرگرم‌کننده و مفرح، به یقین می‌تواند در حکم نقد برای همای بر فرهنگ آید. تئولوژیک شده باشد، اما خود فرهنگ گاه چنان - مل - بند که، حتی برنده‌ترین کتاب‌ها نیز در آن هضم می‌شود. این در این بحث، عنوان «سیاست و فرهنگ ترویج و تشویق کتابخوانی» نیز - مل - استکباری را انجام می‌دهد. از این حیث، کتاب‌هایی که در - مل - تز تک - مل - رات ندارند، در انواع و اقسام قطع‌ها، مطابق با منطقی - مل - رضه می‌شوند. مثلاً ناشران تلاش می‌کنند راهی برای فرهنگ و سیاست ترویج کتاب بیابند، و بدین منظور کتاب‌هایی - مل - حتی گاه بدون - مل - ۱۰ - مل - به چاپ می‌رسند که فقط پاسخ‌گوی منطق بازارند. در این - مل - ۱۰ - مل - آن‌چه اهمیت پیدا می‌کند، غیاب، فقدان، و یک جا خالی در - مل - ۱۰ - مل - گلی از کتاب‌هاست - مل - در میان ردیف پیوسته‌ی قفسه‌های کتابخانه ناگهان و به طور پیش‌بینی‌ناپذیری، یک فضای تهی ظاهر می‌شود. این فضای تهی ادعایی است که هر ایده و فکری می‌تواند - مل - آن باشد. از این رو انتشار کتاب‌هایی با محتوا و فرم‌های ناهمگون، که زمانی حکم فقدان را داشت، امروزه از فرط اشباع‌شدگی، بازار کتاب را رنگارنگ کرده است، و بالطبع هر ناشر یا دبیر مجموعه‌ای

تلاش خود را صورت می‌دهد تا خواننده را متقاعد کند که دلیل انتشار این مجموعه چیزی نیست جز فقدان آن در بازار نشر. این تلاش همچون تقلای آدمی است که، به قول ویتگنشتاین، در اتاقی گرفتار شده است. او عرق‌ریزان مدام در بسته را به بیرون فشار می‌دهد، حال آن‌که در باز است و باید آن را به درون کشید.

مجموعه‌ی «پرتاب‌های فکر»، نه بر مقتضای بازار کتاب و خلئی در آن، نه با داعیه‌ی باز کردن فضای تهی (به درون، نه بیرون) بیان شده‌است. به‌های پیوسته انبوه کتاب منتشر می‌شود. به تعبیر دیگر، در آن، اوراق‌های ایده‌ها و افکار به اصطلاح کهنه و نو، یک فکر یا ایده‌ی خواهی خواست حکم سنگی را داشته باشد که به سمت شیشه پرتاب می‌شود، زیر آه پرتاب هوا به اتاق، از مسیر ترک و شکستگی در شیشه، می‌تواند بی‌آ آ را آکده از امر نو کند. این برخلاف ایده‌های گاه‌آوانگارد، به‌یگر محافظه‌کاری است، یا نوعی آنارشی خام آمیخته به نفی، بدتالیستی است که نه تنها پنجره، که درها و دیوارها را نیز تخریب می‌کنند؛ هم‌چنین است در یک مقطع معین تاریخی تأثیرگذار هم باشند. ایده‌ها، سوژه ترک در تفکر و عقل اینهمانی‌کننده است، لاجرم، نوعی از نفی است که به خاطر خاصیت انضمامی‌اش به یک نگرش تاریخی - انتقادی مجاز است، و کتاب‌های پُر حجم، کوچک، متوسط، یا هر اندازه‌ای از ذایه باید قرائت شوند، و گرنه چیزی نیستند جز سرگرمی یک بارمزد.

ذکر فواید این نوع تفکر، همچون برشمردن «خواص ویتامینی» محصولات نیروزای فلان کارخانه، فایده‌ای نخواهد داشت جز تهی کردن جوهر آن از جوهریت خود. بنابراین در این یادداشت تلاش

نمی‌شود خواص این ایده‌ها و کتاب‌ها، یا بهانه و دلیل انتشار آن‌ها توضیح داده شود و تنها اشاره به باز کردن همان فضای خالی در میان قفسه‌ی کتابخانه‌ها کافی است.

اغلب ما در کودکی، از روی بازیگوشی یا شیطننت، شیشه‌ی پنجره‌ی همسایه را شکسته‌ایم و این درست برخلاف اعمال بزرگ‌سالی ماست، دوره‌ای که در آن، به زعم والتر بنیامین، نقاب تجربه، بختگی به چهره می‌زنیم. «پرتاب‌های فکر» چیزی نیست جز این برداشتن نقاب حکیمانه و پُرطمأنینه‌ی فکری. از این روست که این کتاب‌ها گاه اُحد ایده‌هایی نامتعارف، گاه شرح و تفسیر هدفمند، گاه قطعه‌نویسی گسته، اعم از ترجمه یا تألیف است، البته معطوف به یک مکتب تاریخی، درست در مقابل نفی ایدئالیستی یا شرح و توصیف مسجّم یک فکر در مقام سیستم و ایدئولوژی ناب. ایده‌ی انتشار یک کتاب به بی‌اعتنا به رتبه‌ها پیش در ذهن ما بود، اما گاه بی‌رمقی و گاه بی‌فنی مانع از تجسم مادی آن‌ها می‌شد. اکنون ورود این کتاب‌ها به بازار نشر مصادف شده است با اشباع بازار از محتوا و فرم — علی‌الحدّ — در قطع‌های متعدد. این آثار دارای نگرش انتقادی تاریخی هستند، که امروز خود دستکاری شده یا در نشر ایده‌ها و کتاب‌ها هضم شده، تحت عنوان رشته‌ای مطالعاتی درآمده‌اند، اما در عین حال محتوای حامل محتوایی، به زعم آدورنو، بدون مقصود باشند، محتوایی که به‌سایه مقصود خود نویسنده نبوده است، بلکه خواننده‌ی منتقد آن را باز می‌یابد.